स्थिति सूचक

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको
त्रैमासिक प्रकाशन

वर्ष २५, अङ्क १
वैशाख, २०७८

तीन महिनामा राज्य र अन्यपक्षबाट मारिएकाहरू

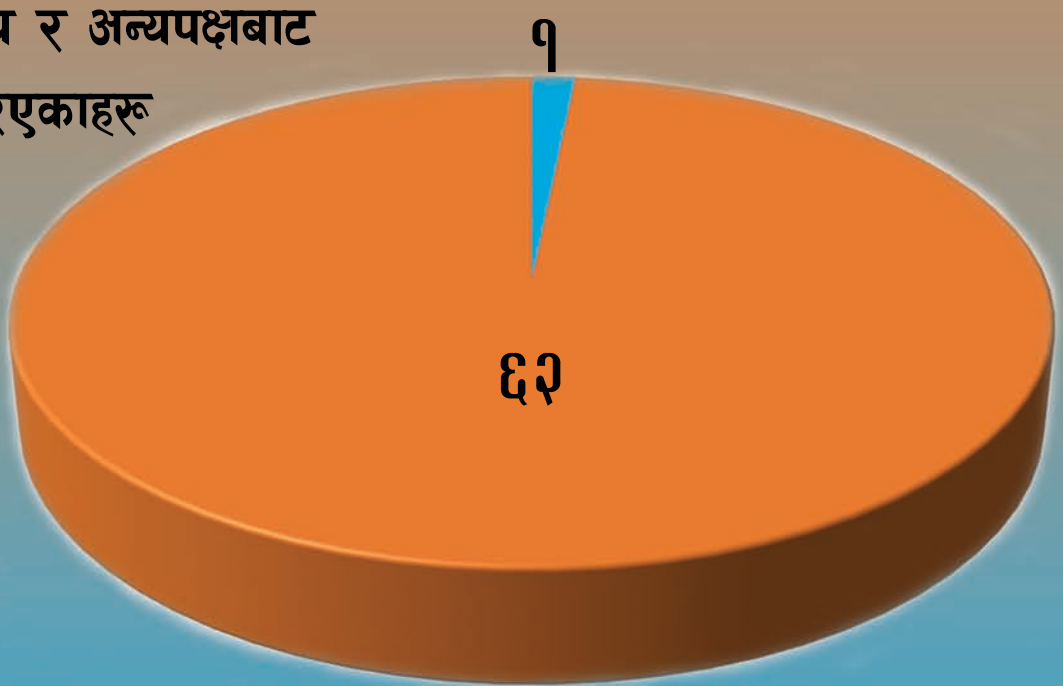

राज्यपक्षबाट

अन्यपक्षबाट

मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका घटनाको सारांश

मानव अधिकार र सामाजिक न्यायका निम्ति
अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) द्वारा प्रकाशित

प्रधान सम्पादक
श्रीराम बजगाईं

सम्पादन
गोविन्दप्रसाद त्रिपाठी
रमेशप्रसाद तिमिल्सिना

तथ्याङ्क प्रशोधन
अनुज केसी

पोष्ट बक्स नं. २७२६
नागार्जुन नपा-१०, स्यूचाटार
काठमाडौं, नेपाल
फोन : ५२१८७७०
फ्याक्स : ५२१८२५१
Email : insec@insec.org.np
Web site : www.insec.org.np
www.inseconline.org

यस अङ्कमा .....

मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटना अनुगमन तथा प्रलेखको कार्य निरन्तर रूपमा गर्दै आएको इन्सेकले सन् २०२१ को जनवरीदेखि मार्चसम्म आफ्ना जिल्ला प्रतिनिधिमार्फत गरेको मानव अधिकार अभिलेखनको तथ्य/तथ्याङ्क विश्लेषणको प्रतिवेदनको रूपमा मानव अधिकार स्थितिसूचक प्रकाशन गरेको छ। सन् १९९२ देखि प्रकाशन गर्दै आएको नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तकको सहयोगी दस्तावेजको रूपमा यस प्रकाशनले मानव अधिकार प्रलेखको कार्यलाई संस्थागत गर्न सहयोगीको रूपमा भूमिका खेलेको छ। आफूले प्रलेख गरेका घटनाको तथ्याङ्क तथा विवरणको विश्लेषण गरी गरिने यस्ता प्रकाशनले मानव अधिकार संरक्षण र सम्बर्धनको अभियानमा महत्त्व राखेका छन्। व्यक्ति, समाज र राष्ट्रले समग्र मानव अधिकारको संरक्षण र सम्बर्धनका लागि गर्नु पर्ने कार्यका लागि इन्सेकले गरेको दस्तावेजीकरणले मार्गनिर्देश गर्ने अपेक्षा गरेका छौँ। सामाजिक सङ्घसंस्था तथा सरोकारवालाको पहुँचमा रहने यस प्रकाशनले आगामी दिनमा गर्नुपर्ने पैरवी तथा अभियानलाई मार्गनिर्देश गर्न सकोस् भन्ने उद्देश्यका साथ प्रबुद्ध पाठकको सुझाव तथा रचनात्मक प्रतिक्रियाको अपेक्षा गरेका छौँ। पीडितको न्याय प्राप्ति र संरचनागत सुधार हाम्रो मुख्य लक्ष्य रहँदै आएको छ। स्थितिसूचक प्रतिवेदन अध्येता तथा मानव अधिकार रक्षकहरूका लागि स्रोत सामग्रीको रूपमा सहयोगी दस्तावेज हुने समेत हामीले अपेक्षा गरेका छौँ।

आवधिक रूपमा सार्वजनिक गरिने प्रकाशनको सहज पहुँच तथा प्रविधिमैत्री अनुगमन, प्रलेख तथा प्रकाशनको कार्यलाई व्यवस्थित गर्न इन्सेकले यस वर्षदेखि डिजिटल माध्यम hrvdata.insec.org.np मार्फत प्रत्येक तीन महिनाको अन्तरालमा स्थितिसूचक प्रतिवेदन र तथ्याङ्क सार्वजनिक गर्ने कामको थालनी समेत गरेको छ। घटनाको अनुगमन तथा पीडितसँग सम्पर्क गरी सङ्कलन गरिएका घटना तथा तथ्याङ्कहरू अनलाइनमा आधारित सफ्टवेयरमा प्रविष्ट गर्ने प्रणाली लागु गरिएको छ। सार्वजनिक निकाय र कानुन कार्यान्वयन गर्ने निकायसँग पुनःपुष्टि गरी घटनाको सङ्ग्रह गरिएको छ। न्याय प्रक्रियामा प्राप्त परिणामको आधारमा परीक्षण समेत गरी प्रशोधन गरिएको तथ्याङ्क र विवरण यस प्रकाशनमा सामेल गरिएको छ।

हामीले गरेका मानव अधिकार प्रलेखको कार्यले नेपालमा भएका अधिकांश घटनाहरूको अनुगमन तथा प्रलेखको कार्यमार्फत घटना सङ्कलन गर्ने प्रयत्न गरेका छौँ। नेपालको संविधान, मानव अधिकारको विश्वव्यापी घोषणापत्र तथा नेपाल अनुबन्धित मानव अधिकारसम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि तथा महासन्धिहरूको आलोकमा गरिएको प्रलेखको कार्यका लागि इन्सेकले ७७ जिल्लामा आफ्ना प्रतिनिधिहरूसँग हातेमालो गर्दै आएको छ। सातै प्रदेशमा रहेका प्रदेश कार्यालय र केन्द्रीय कार्यालयले तथ्याङ्कको प्रशोधन तथा विश्लेषणको कार्य निरन्तररूपमा गर्दै आएका छन्।

तथ्याङ्कमा मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका घटनाको सारांश (२०७७ पुस १७ देखि २०७७ चैत १५ सम्म)

नेपाल मानव अधिकार वर्ष पुस्तक २०२१ प्रकाशन पश्चातका तीन महिनाको समयमा तयार गरिएको यस अङ्कमा मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीको विश्लेषणको ऐनाको रूपमा सातै प्रदेशबाट प्रदेशगत मानव अधिकार स्थितिसूचक प्रकाशन गरिएको छ। कोरोना भाइरस (कोभिड-१९) नामक महाव्याधिको प्रकोप घटेको छैन। छिमेकी भारतमा सङ्क्रमणको दर उच्च रहेको छ भने नेपालमा पनि सङ्क्रमणको दोस्रो लहर सुरु भएको छ। सङ्क्रमणको जोखिम र महामारीको समयमा हुनसक्ने उल्लङ्घन तथा ज्यादतीको अनुगमन गर्ने कार्य थप चुनौतीपूर्ण बनेको छ।

तीन महिनाको अवधिमा नेपालमा ज्यादती र मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनाको प्रकृति तथा सङ्ख्यामा उल्लेख्य सुधार आएको छैन। विगतमा झैँ यस अवधिमा पनि राज्यले नागरिकको आधारभूत अधिकारको रक्षा र सुनिश्चितता गर्न नसकेका १ हजार १ सय ७७ घटनाहरू इन्सेकले प्रलेख गरेको छ। जसमध्ये राज्यपक्षबाट ४१ र अन्यपक्षबाट १ हजार १ सय ३६ घटनाहरू अभिलेखित भए। प्रदेशगत आधारमा विश्लेषण गर्ने हो भने अभिलेखित घटनामध्ये १३% प्रदेश १, ८% प्रदेश २, १८% बागमती प्रदेश, ११% गण्डकी

प्रदेशगत आधारमा हत्या भएका व्यक्तिहरूको सङ्ख्या (जनवरी-मार्च २०२१)

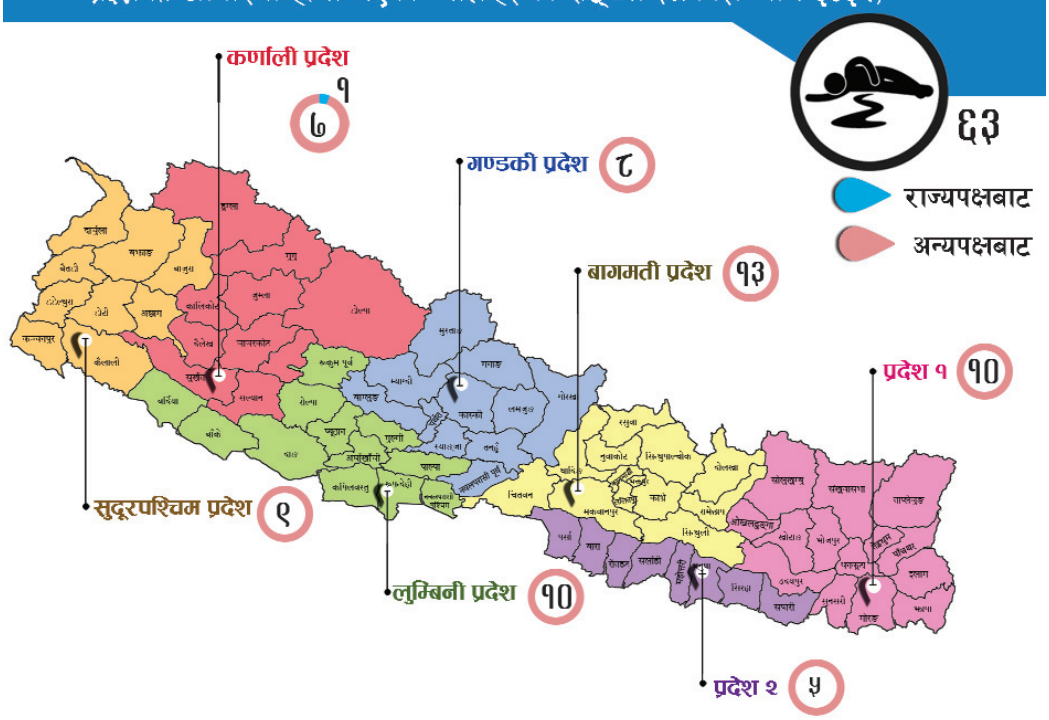

प्रदेश, ३०% लुम्बिनी प्रदेश, ८% कर्णाली प्रदेश र १२% सुदूरपश्चिम प्रदेशमा भएको देखिन्छ । अभिलेखित मध्ये ७४% घटना महिला तथा बालिका हिंसासँग सम्बन्धित रहेको इन्सेकको अभिलेखले देखाएको छ । सामाजिक न्याय र विधिको शासन पालनाको अवस्थामा सुधार गर्न नियामक निकायले थप पहलकदमी लिनुपर्ने तथा सामाजिक अभियान र संस्थागत प्रयासहरु सुदृढ गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ।

इन्सेकले राखेको अभिलेख अनुसार सन् २०२१ को पहिलो तीन महिनाको अवधिमा देशभर मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटनामा राज्यपक्षबाट १६ जना महिलासहित २

घटनाका प्रकार अनुसार पीडित सङ्ख्या (जनवरी-मार्च २०२१)

	राज्यपक्षबाट			अन्यपक्षबाट			
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	कूल जम्मा
अपहरण/बेपत्ता				४	३	७	७
गिरफ्तार	२	६८	७०				७०
कुटपिट		६	६	११	२७	३८	४४
बाल अधिकार				३१३	९	३२२	३२२
जेलमा मृत्यु		१	१				१
आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार					५	५	५
अमानवीय व्यवहार	५	६	११	३	७	१०	२१
घाइते		२	२	५	१	६	८
हत्या		१	१	३९	२३	६२	६३
जातीय विभेद					२	२	२
धम्की		१	१				१
यातना		१	१				१
महिला अधिकार				७०६		७०६	७०६
भेला/सङ्गठित हुने अधिकार	९	१२१	१३०				१३०
जम्मा	१६	२०७	२२३	१०८१	७७	११५८	१३८१

प्रदेशगत आधारमा बालिकाविरुद्ध भएका हिंसाबाट पीडित सङ्ख्या (सन् २०२१ को जनवरीदेखि मार्चसम्म)

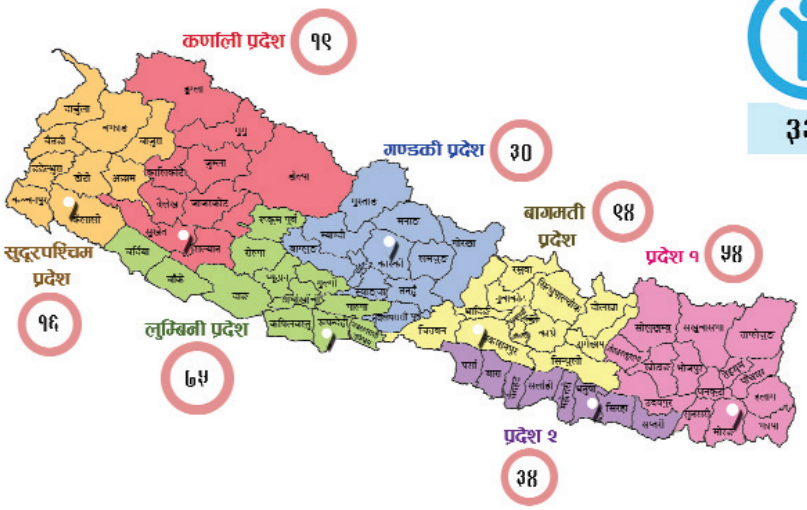

३२२

घटनाको प्रकार	प्रदेश १	प्रदेश २	बागमती प्रदेश	गण्डकी प्रदेश	लुम्बिनी प्रदेश	कर्णाली प्रदेश	सुदूरपश्चिम प्रदेश	जम्मा
बेचबिखन तथा ओसारपसार	२	२	१		३	१	३	१२
बाल विवाह	१	१	२		१	२		६
बलात्कार	३४	२०	६४	१८	५४	१४	५	२०९
यौन दुर्व्यवहार	१६	११	२६	५	१४	२	६	८१
विद्यालयमा दिइने शारीरिक दण्ड सजाय	१		१	६	३		१	१३
जम्मा	५४	३४	९४	३०	६५	१९	१६	३२२

सय २३ जना पीडित भए। अभिलेखित घटना अनुसार भेला अभिव्यक्ति स्वतन्त्रताका घटनामा नौ महिला सहित १ सय ३० जना, गिरफ्तारीका घटनामा दुई जना महिला सहित ७० जना, कुटपिटका घटनामा ६ जना, जेलमा मृत्युका घटनामा एक जना, अमानवीय व्यवहारका घटनामा पाँच महिला सहित ११ जना, घाइते दुई जना, यातनाका घटनामा एक जना र धम्कीका घटनामा एक जना पीडित भए। यो अवधिमा राज्यपक्षबाट एक जनाको यातना पछि मृत्यु भएको घटना अभिलेखित छ।

अन्यपक्षबाट ७७ जना पुरुष र १ हजार ८१ जना महिला गरी १ हजार १ सय ५८ जना पीडित भए। अभिलेखित घटना अनुसार ३९ जना महिलासहित ६२ जनाको

हत्या भयो । यो अवधिमा सबैभन्दा बढी महिलाविरुद्ध हुने हिंसाका घटनामा ७ सय ६ जना महिला पीडित भए । बालबालिकाविरुद्ध भएका हिंसाका कारण नौ जना बालकसहित ३ सय २२ जना पीडित भए । अपहरणका घटनामा चार जना महिलासहित ६ जना, जातीय विभेदका घटनामा दुई जना, कुटपिटका घटनामा ११ महिलासहित ३८ जना पीडित भए ।

बालबालिकाविरुद्ध हुने हिंसा

इन्सेकले राखेको अभिलेख अनुसार सन् २०२१ को पहिलो तीन महिनाको अवधिमा देशभर बालबालिकाविरुद्ध भएका हिंसाका घटनामा नौ जना बालकसहित ३ सय २२ जना पीडित भए । अभिलेखित घटना अनुसार यो अवधिमा बलात्कार घटनाबाट २ सय ९ बालिका, यौन दुर्व्यवहार घटनाबाट दुई बालकसहित ८१ जना बालबालिका पीडित भए । त्यसैगरी बेचबिखन तथा ओसारपसारका घटनामा १२ जना बालिका, बाल विवाहका घटनामा सात जना बालिका र विद्यालयमा दिइने शारीरिक दण्ड सजायबाट ६ बालिका सहित १३ जना पीडित भए ।

महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव, दुर्व्यवहार

इन्सेकले राखेको अभिलेख अनुसार सन् २०२१ को पहिलो तीन महिनाको अवधिमा देशभर महिला हिंसा तथा दुर्व्यवहारका घटनामा ७ सय ६ जना पीडित भए । अभिलेखित घटना अनुसार यो अवधिमा बलात्कार घटनाबाट १ सय ३९, बलात्कार प्रयासका घटनामा ३६ र यौन दुर्व्यवहार घटनाबाट १८ जना पीडित भए । त्यसैगरी बेचबिखनका घटनामा ४९ जना र बेचबिखनको प्रयासका घटनामा दुई जना पीडित भए । 'बोक्सी'को आरोपमा चार जना, बहुविवाहका घटनामा ४५ जना र घरेलु हिंसाबाट ४ सय १३ जना पीडित भए ।

मानव अधिकार उल्लङ्घन र ज्यादतीका प्रतिनिधिमुलक घटना

यातनाको कारण मृत्यु

जुम्ला

गुठिचौर गाउँपालिका-३ गज्याङकोटका १३ वर्षीय पदम बुढालाई २०७७ माघ १८ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय जुम्लाको हाताभित्र प्रहरी जवान ३७ वर्षीय कृष्ण अधिकारीले यातना दिएको कारण उनको फागुन ५ गते मृत्यु भएको बालकका भिनाजु नाता पर्ने दानबहादुर बुढाले आरोप लगाए । बालक पदमलाई मोवाइल चोरीको आरोपमा प्रहरीले माघ १८ गते घरबाट गिर तार गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालयको हिरासतमा राखेको थियो । चोरीको आरोपमा प्रहरीले पदमसमेत सात जनालाई माघ १८ गते गिर तार गरी सोही दिन रिहा गरेको थियो । शरीर सुनिएको अवस्थामा उपचार भइरहेका बालकको कर्णाली स्वास्थ्य विज्ञान प्रतिष्ठान शिक्षण अस्पताल जुम्लामा फागुन ५ गते मृत्यु थियो । फागुन ६ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय र पीडितका आफन्तबीच भएको वार्तापछि तत्काल छानविन समिति गठन गर्ने, पीडितलाई राहत उपलब्ध गराउन पहल गर्ने र दोषीलाई कारबाही गर्ने निर्णय भएपश्चात आफन्तले फागुन ८ गते शव बुझेका थिए । गृह मन्त्रालयका उपसचिव माधवप्रसाद ढुंगाना संयोजक रहेको छानविन समितिको टोलीले फागुन १२ गते जुम्ला पुगेर घटनाको अनुसन्धान सुरु गरेको थियो । समितिमा कर्णाली प्रदेश प्रहरी कार्यालय, सुर्खेतका एसपी माधवप्रसाद श्रेष्ठ र राष्ट्रिय अनुसन्धान विभागका प्रमुख अनुसन्धान अधिकृत दिलबहादुर चौधरी रहेका छन् । उक्त समितिले हालसम्म प्रतिवेदन सार्वजनिक गरेको छैन । राहतका लागि गृहबाट अर्थ मन्त्रालयमा फाइल पुगेको जानकारी प्राप्त भएपनि यस वर्षको पहिलो त्रैमासिकसम्म पीडितका परिवारले राहत नपाएको प्रमुख जिल्ला अधिकारी भुपेन्द्र थापाले बताए । घटना सम्बन्धमा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले ध्यानाकर्षण भएको जनाउँदै घटनाको अनुगमन गरेको थियो । प्रहरीको कुटपिटका कारण पदमको बायाँ खुट्टाको पिडौला र पाइतालामा नीलडाम परेको तथा खुट्टा सुनिएको र उपचारको क्रममा मृत्यु भएको राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले अनुगमनको क्रममा बुझिएको जनायो ।

प्रदेशगत आधारमा महिलाविरुद्ध भएका हिंसाबाट पीडित सङ्ख्या
(सन् २०२१ को जनवरीदेखि मार्चसम्म)

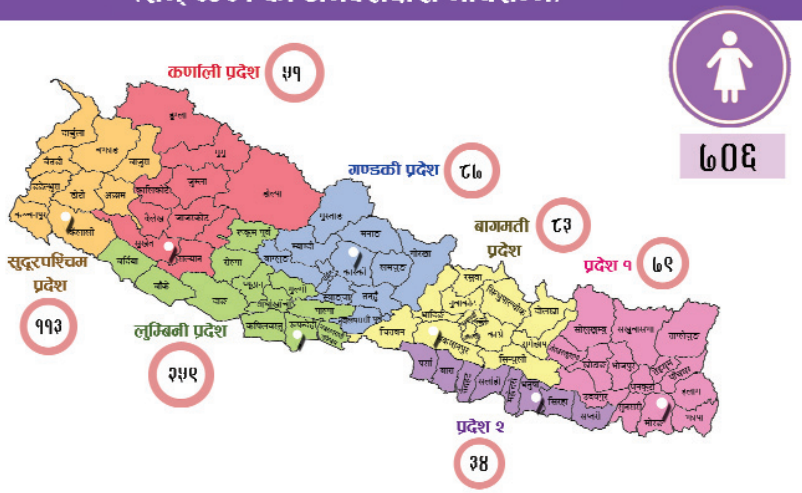

घटनाको प्रकार	प्रदेश १	प्रदेश २	बागमती प्रदेश	गण्डकी प्रदेश	लुम्बिनी प्रदेश	कर्णाली प्रदेश	सुदूरपश्चिम प्रदेश	जम्मा
बेचबिखन तथा ओसारपसार प्रयास	२							२
घरेलु हिंसा	२५	५	६	७२	१८४	२७	९४	४१३
'बोक्सी'को आरोप		१	१		१	१		४
बहुविवाह	९	६	१४	१	४	११		४५
बलात्कार	२८	१३	५१	११	१५	७	१४	१३९
बलात्कार प्रयास	१३	६	६	२	८		१	३६
यौन दुर्व्यवहार	१	१	४	१	४	५	२	१८
बेचबिखन तथा ओसारपसार	१	२	१		४३		२	४९
जम्मा	६९	३४	८३	८७	२५९	५१	११३	६०६

बम विस्फोटबाट घाइते

सिरहा

लहान नपा–८ स्थित मालपोत कार्यालयमा ०७७ चैत १ गते दिउँसो प्रेसर कुकर बम बिष्फोट हुँदा विष्णुपुर गाउँपालिका– ३ घर भई सोही कार्यालयमा कार्यरत नासु ३८ वर्षीय शिवकुमार यादव, सेवाग्राहीहरू भगवानपुर गापा–३ का ५४ वर्षीय बद्रीनारायण यादव, धनगढीमाई नपा–४ का ३० वर्षीय दिनेश भण्डारी, गोलबजार नपा–६ की ३५ वर्षीया लक्ष्मी राणा, ३५ वर्षीया बेचनी मगर, गोलबजार नपा–४ की ३८ वर्षीया फुलकुमारी ठाकुर, लहान नपा–१६ का ४५ वर्षीय लालबाबु बिक र लेखनदास धनगढीमाई नपा–१३ का ८२ वर्षीय भोलाबहादुर पाचे मगर घाइते भए । घाइतेहरूको लहान स्थित रामकुमार उमाप्रसाद स्मारक अस्पताल लहान र सप्तऋषी अस्पतालमा उपचार भयो। घाइते दिनेश भण्डारीको यहाँ उपचार हुन नसकेपछि सेनाको हेलिकप्टरले थप उपचारको लागि काठमाण्डौस्थित ट्रमा सेन्टरमा लगियो । बिष्फोटबाट कार्यालयमा रहेका फर्निचर, रजिष्टर लगायत, झ्यालहरूमा क्षति पुग्यो। इलाका प्रहरी कार्यालय लहानका डिएसपी डाक्टर तपन दाहालले घटना अनुसन्धानको क्रममा सुखिपुर नपा–५ का २५ वर्षीय राम रिझन यादव र लक्ष्मीपुर पतारी गाउँपालिका–३ का २६ वर्षीय अभिमन्यू गिरीको संलग्नता देखिएकोले उनीहरूलाई चैत १६ गते गिरफ्तार गरेको बताए। अभिमन्यू ५ वर्षदेखि जनतान्त्रिक मुक्ति मोर्चाको सदस्य रहेको र दुवै आरोपितहरु विभिन्न बम काण्डमा अदालतबाट धरौटीमा रिहा भएको खुल्न आएको डिएसपी दाहालले बताए।

गिरफ्तारी

मोरङ

नेत्र विक्रम चन्द (विप्लव) नेतृत्वको नेपाल कम्युनिष्ट पार्टीका ३५ जना नेता तथा कार्यकर्ताविरूद्ध २०७७ फागुन ३ गते प्रहरीले जिल्ला अदालत मोरङमा अपहरण र कर्तव्य ज्यान शीर्षकमा मुद्दा दर्ता गऱ्यो। मिक्लाजुङ गाउँपालिका– १ स्थित सरस्वती आधारभूत विद्यालयका प्रधानाध्यापक ५४ वर्षीय राजेन्द्र श्रेष्ठको ०७७ मङ्सिर २३ गते अपहरणपछि घाँटी रेटेर हत्या गरिएको घटनाको आरोपमा लुम्बिनी, कपिलवस्तु शिवराज नगरपालिका–९ का ५३ वर्षीय नेत्रविक्रम चन्द विप्लव, कालिकोट नरहरीनाथ गाउँपालिका–६ का ५२ वर्षीय खड्गप्रसाद विश्वकर्मा (प्रकाण्ड), रोल्पा जिल्ला थवाङ गाउँपालिका–१ का ५२ वर्षीय विशम भन्ने सन्तोष बुढामगर, जाजरकोट जिल्लाका ४२ वर्षीय दिपक चलाउने, सङखुवासभा जिल्ला मादी नगरपालिका–४ का ३५ वर्षीय धनबहादुर विक, मोरङ जिल्ला केराबारी गाउँपालिका– ६ का ४५ वर्षीय प्रताप भन्ने थमनसिंह राई, खोटाङ जिल्ला साकेला गाउँपालिका–१ का ४१ वर्षीय शैलेस भनिने चन्द्रबहादुर बुढाथोकी, झापा जिल्ला गौरीगञ्ज गाउँपालिका–१ का २६ वर्षीय सञ्जय राई, भोजपुर जिल्ला षडानन्द नगरपालिका–२ का ४६ वर्षीय विवश भन्ने पुष्पलाल चौलागाई, धनकुटा जिल्ला शहीदभूमी गाउँपालिका–१ का ३३ वर्षीय दर्शन भन्ने नविन राई, पाखिबास नगरपालिका–२ का २६ वर्षीय दर्शन थापा भन्ने विशाल मगर, काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला चौरीदेउराली गाउँपालिका–५ का ५४ वर्षीय आकाश भन्ने माधव गौतम, सङ्खुवासभा जिल्ला चैनपुर नगरपालिका– ४ मैदानेका ३० वर्षीय उत्तरकुमार राई भन्ने युवराज राई, भोजपुर जिल्ला ट्याम्केमयुम गाउँपालिका–७ का ४१ वर्षीय भीम भन्ने कुमार राई, खोटाङ जिल्ला दिप्रुङचुइचुम्मा गाउँपालिका–७ का ४३ वर्षीय सञ्जीव मगर, सोलुखुम्ब जिल्ला महाकुलुङ गाउँपालिका– १ गाईखर्कका ३६ वर्षीय ङवाङनुरु भन्ने पेम्बा शेर्पा, ओखलढुङ्गा जिल्ला लिखु गाउँपालिका–७ का ३१ वर्षीय अमृत सागर भन्ने योगेन्द्र बस्नेत, गोरखा जिल्ला अजिरकोट गाउँपालिका–४ की ४२ वर्षीया शिलु भनिने उमा भुजेल, झापा जिल्ला दमक नगरपालिका–२ का ३० वर्षीय सुमनसिंह पौडेल, सोलुखुम्बु जिल्ला सोताङ गाउँपालिका–१ का ३५ वर्षीय बालकुमार राई भनिने राकेश राई, भोजपुर जिल्ला रामप्रसादराई गाउँपालिका–४ दलेगाउँका २५ वर्षीय चाम्स भन्ने मिलन राई, सङ्खुवासभा जिल्ला चैनपुर नगरपालिका–४ मैदानेका २२ वर्षीय नाती भनिने बासन राई, ताप्लेजुङ जिल्ला मिक्वाखोला

गाउँपालिका–४ का २२ वर्षीय अखिल भनिने मनोज भुजेल, ताप्लेजुङ जिल्ला मिक्वाखोला गाउँपालिका–१ का २३ वर्षीय लुङ्गा भनिने सुदम लुङखिम्बा (लिम्बू) , भोजपुर जिल्ला पौवादुङ्मा गाउँपालिका–३ का २६ वर्षीय उमेश खत्री, ताप्लेजुङ जिल्ला मिक्वाखोला गाउँपालिका–५ का २९ वर्षीय संग्राम भनिने पूर्णबहादुर लिम्बू, धनकुटा जिल्ला धनकुटा नगरपालिका–१ का २४ वर्षीय आशिष भन्ने विक्रम राई, मोरङ जिल्ला मिक्लाजुङ गाउँपालिका–१ का २२ वर्षीय विर्जुम भनिने श्रीमान राई, ताप्लेजुङ जिल्ला मिक्वाखोला गाउँपालिका–१ का २५ वर्षीय विशाल लिम्बू, फक्तालुङ गाउँपालिका–२ का २५ वर्षीय सङ्गम आङदम्बे, भोजपुर जिल्ला पौवादुङमा गाउँपालिका–४ की २४ वर्षीया अनुस्का राई, ताप्लेजुङ जिल्लाका २५ वर्षीय हेतु साउदेन, इलाम जिल्ला देउमाई नगरपालिका–७ का ३६ वर्षीय मौसम भनिने जितमान राई, ४५ वर्षीय अविनाश भनिने डम्बर मगर र मिक्लाजुङ गाउँपालिका–८ का ४५ वर्षीय महावीर भनिने जितेन्द्र महरालाई प्रतिवादी बनाएर मुद्दा दायर गरिएको छ। विप्लवको निर्देशनमा जितेन्द्र महरासहित ६ जनाले अपहरणपछि हत्या गरेको अभियोग पत्रमा दाबी गरिएको छ । आरोपितहरूमध्ये सङ्खुवासभा जिल्ला मादी नगरपालिका–४ का ३५ वर्षीय धनबहादुर विकलाई प्रहरीले ०७७ माघ ७ गते गिरफ्तार गरेको थियो। प्रहरीले धनबहादुर विक विरुद्ध जिल्ला अदालतमा फागुन ३ गते कर्तव्य ज्यान शीर्षकमा मुद्दा दर्ता गऱ्यो । जिल्ला अदालतका न्यायाधिश कपिलमणि गौतमको फागुन १० गतेको आदेशमा धनबहादुरलाई पुर्पक्षका लागि थुनामा पठायो। हालसम्म सो मुद्दामाथि कुनै कारवाही नभएको श्रेस्तेदार युवराज पौडेलले बताए।

काठमाडौँ

काठमाडौँ महानगरपालिका–१३ कलङ्की बस्दै अएका सुर्खेत जिल्ला पञ्चपुर नगरपालिका–१ निगाहापुर घर भएका नेत्रविक्रम चन्द (विप्लव) नेतृत्वको प्रतिबन्धित नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी (नेकपा) का केन्द्रीय सचिवालय सदस्य ५७ वर्षीय धर्मेन्द्र बास्तोलालाई २०७७ फागुन १० गते सर्वोच्च अदालतले रिहा गर्ने आदेश दिएपछि प्रहरीले अदालत परिसरबाट पुनः गिरफ्तार गऱ्यो । बास्तोलालाई बागमती गाउँपालिका–७ गिम्दीस्थित खुर्मीको पुलबाट प्रहरीले पुस २९ गते गिरफ्तार गरी ललितपुरको नख्खु कारागारमा राखेको थियो । प्रहरीले उनलाई फागुन १० गते थप अनुसन्धानको लागि भन्दै काभ्रे प्रहरीमा बुझायो। नेपाल सरकार र नेत्रविक्रम चन्द (विप्लव) नेतृत्वको प्रतिबन्धित नेपाल कुम्युनिष्ट पार्टी (नेकपा) बीच फागुन २० गते तीन बुँदे सहमति पछि नेकपा शान्तिपूर्ण राजनीतिक धारमा आएसँगै फागुन २१ गते नेता बास्तोला काभ्रेबाट रिहा भए।

सप्तरी

खडक नपा–३ बनरभुल्ला निवासी नेत्रविक्रम चन्द (विप्लव) नेतृत्वको नेकपाका सप्तरी जनसरकार प्रमुख ५२ वर्षीय आदर्श भनिने रामनाथ मण्डल, सोही पार्टीका सिरहा/सप्तरी जिल्ला सदस्यहरू छिन्नमस्ता गाउँपालिका घर भई राजबिराज नपा–५ मा किराना पसल गरी बस्ने २६ वर्षीय उदय भनिने उदयनाथ मण्डल र बिष्णुपुर गाउँपालिका–१ का २५ वर्षीय रामकृष्ण मण्डललाई २०७७ फागुन १४ गते राति सप्तरी प्रहरीले गिरफ्तार गऱ्यो। सप्तरी जिल्लामा केही समयदेखि विभिन्न व्यवसायी, कार्यालय प्रमुख तथा जनप्रतिनिधिहरूसँग चन्दा माग गर्ने, धाकधम्की दिने गरेको सूचनाका आधारमा अनुसन्धान पश्चात उनीहरूलाई गिरफ्तार गरेको प्रहरीले जनायो । उनीहरूको साथबाट युवा सङ्गठन नेपाल विशेष आर्थिक सहयोगको पत्र, अखिल नेपाल महिला सङ्घ क्रान्तिकारी लेखिएको आर्थिक सहयोगको पत्र, अखिल नेपाल किसान महासङ्घ केन्द्रीय समिति लेखिएको पर्चा, नेकपा जिल्ला सप्तरीको २०७७ असार १६ गतेको पर्चा, जन विद्रोह लेखिएको किताब, वीर मधेशी लेखिएको किताब, युवा सङ्गठन नेपालको साधारण सदस्यता ठेलीलगायत चन्दा माग्न प्रयोग भएको चार थान मोबाइल प्रहरीले बरामद गरेको जनायो। जिल्ला प्रहरी कार्यालयले उनीहरू विरुद्ध फागुन १६ गते आपराधिक लाभको मुद्दा जिल्ला अदालतमा दर्ता गऱ्यो। सरकारले नेत्रविक्रम चन्द विप्लव नेतृत्वको नेकपाको गतिविधिमाथि ०७५ फागुन २८ गतेदेखि लगाएको प्रतिबन्ध फुकुवा गर्ने, नेता–कार्यकर्ता

रिहाइ गर्ने लगायतका तीन बुँदे सहमति २०७७ फागुन २० गते भएसँगै गिरफ्तार तीनै जना जिल्ला सरकारी वकिलको कार्यालयबाट सहमति लिई जिल्ला अदालतबाट प्रकृया पुऱ्याई फागुन २१ गते रिहा भए।

अभिव्यक्ति भेला तथा सङ्गठित हुने अधिकार

काठमाडौँ

नेपाल कम्युनिस्ट पार्टी नेकपा (दाहाल – नेपाल) पक्षले प्रधानमन्त्री केपी शर्मा ओलीले २०७७ पुस ५ गते गरेको प्रतिनिधिसभा विघटन र विभिन्न संवैधानिक निकायमा गरिएको पदाधीकारी नियुक्ति बदरको माग गर्दै माघ २२ गते आह्वान गरेको आमहड्तालका क्रममा प्रहरीले काठमाडौँका विभिन्न स्थानबाट नेकपाका नेता/कार्यकर्ताहरू सहित ६९ जनालाई गिरफ्तार गऱ्यो। गिरफ्तार पर्नेहरूमा नेकपाकी नेतृ अष्टलक्ष्मी शाक्य, राजेन्द्र पाण्डे, उद्धब गुरुङ, सरोज दवाडी, उत्तम कुमार श्रेष्ठ, उत्तम दवाडी, अर्जुन सिंखडा, गोपाल थापा, नवराज अम्गाई, रिल गुरुङ, बाबुराम देवकोटा, संकल्प श्रेष्ठ, मिलन लामा, राजकुमार तामाङ, विशाल शर्मा, विकाश परियार, उमेश गुरङ, समिर तामाङ, उद्धव चौलागाई, राजेश लामा, कृष्ण केसी, राजन गौतम, रमेश तामाङ, किरण अर्याल, मनोज अधिकारी, उमेश बहादुर विक, महेश श्रेष्ठ, सुदिप खरेल, तिलकराम भण्डारी, रमेश मल्ल, मदन मगर रहेका थिए। यस्तै तुलसीराम न्यौपाने, समिर खरेल, विनोद शाही, खेमबहादुर शाही, आकाश खनाल, सुरेन तिमल्सिना, डा. विजय पौडेल, वडुकृष्ण थापा, सुनिल बस्नेत, रुपेश बुढाथोकी, प्रदिप भण्डारी, सिक्म सुवेदी, विष्णु भट्टराई, दिपा जैशी, रविन वाग्ले, दिव्यजोति ओली, केशर पोखरेल, विशाल कुमार योगी, अमृता थापा मगर, शंकर दुलाल, योगेश पौडेल, सुभ्रद्रा भुजेल, अनिल रानामगर, शिव पोखरेल, विजय अछामी, महेश श्रेष्ठ, सागर मरासिनी, कमला गौतम, अनन्त मग्राती, सुनिल बाग्ले, भगवान थापा, उमेश विक, मिलन तामाङ, नविन देवकोटा रहेका छन्। यस्तै सर्वसाधारण तर्फ विकाश परियार, विशाल शर्मा, नारायण प्रसाद भट्टराई, दिलकुमार श्रेष्ठ रहेका छन्। गिरफ्तार सबैलाई प्रहरी प्रशिक्षण केन्द्र महाराजगञ्जमा राखिएकोमा उनीहरू सबै सोही दिन साँझ रिहा भए।

धनुषा

प्रतिनिधि सभाको पुनर्स्थापना र संवैधानिक निकायमा सरकारले गरेको पदाधिकारी नियुक्तिको विरोधमा नेकपा (दाहाल–नेपाल) पक्षले माघ २२ गते आयोजना गरेको आमहड्तालका क्रममा जनकपुरधाम उपमहागरपालिका–४ शिव चोकमा प्रदर्शनकारी र प्रहरीबिच झडप हुँदा प्रहरीको लाठीचार्जमा सवैला नपा–२ निवासी नेकपा स्थायी कमिटी सदस्य ५५ वर्षीय मातृका यादव, जनकपुरधाम उपमहागरपालिका–४ बस्ने ६० वर्षीय रामचन्द्र झा, शहीद नगरपालिकाका प्रमुख २९ वर्षीय उदय कुमार यादव बरबरीया, हंसपुर नपा–४ का ३० वर्षीय प्रदिप साह, सबैला नपा–२ सबैलाका ५२ वर्षीय कारिराम यादव, जनकपुरधाम उपमहानगरपालिका–६ पेठियागाछीका ५१ वर्षीय उमेशकुमार साह, विदेह नपा–४ ठाडीका ३६ वर्षीय शिवकुमार गोइत, शहीद नपा–५ पचहरवाका ४४ वर्षीय सुरेश कापर घाइते भए। घाइतेहरूको प्रादेशिक अस्पताल जनकपुरमा उपचार भयो। घाइते मध्ये मातृका यादव, रामचन्द्र झा र उदयकुमार यादवको थप उपचार काठमाडौँमा भयो। झडपमा परेर जिल्ला प्रहरी कार्यालय धनुषामा कार्यरत सर्लाही जिल्ला रामनगर नपा–१ निवासी प्रहरी जवान ३२ वर्षीय लालबाबु राय घाइते भए। घाइतेहरूको टाउको र हातमा चोट लागेको थियो। प्रहरीले शहीद नपा–६ हरबराका २८ वर्षीय अपराजय मण्डल, सोही नपा–८ बिसरभोराका ५० वर्षीय बिरजु बिराजी, सोही ठाउँका ३० वर्षीय रुपेश बिराजी, सोही नपा–६ हरबराका ३१ वर्षीय सभाष मण्डल र विदेह नपा–१ ठाडीका २८ वर्षीय रन्जीत पाण्डे लगायतलाई गिरफ्तार गरी जिल्ला प्रहरी कार्यालय जनकपुरमा राखिएकोमा सोही दिन साँझ रिहा भए।

जेल र बन्दी

तनहुँ

जिल्ला कारागार तनहुँमा २०७७ फागुन १७ गते दिउँसो दुई समूहबिच झडप हुँदा ६ जना कैदीबन्दी घाइते भए

। अन्यत्रका कैदीबन्दीलाई तनहुँ कारागारमा स्थान्तारण गरेपछि नाइके बन्ने विषयमा दुई समूहबिच झडप हुँदा कैदी कुलबहादुर तामाङ, अनुप थापा, माधव कँडेल, धनबहादुर शाही, दिपक दर्जी र ज्ञानबहादुर विक घाइते भएको जिल्ला प्रहरी कार्यालय तनहुँका एसपी अरुण पौडेलले बताए। झडपपछि तनहुँका प्रमुख जिल्ला अधिकारी सागर आचार्य र जिल्ला प्रहरी कार्यालय तनहुँका एसपी अरुण पौडेल कारागार पुगेका थिए। झडपपछि १५ जना कैदीबन्दीलाई राति नै भिमफेदी कारागार र १० जनालाई कास्की कारागारमा स्थानान्तरण गरियो भने घाइतेहरूको उपचार दमौली अस्पतालमा भएको प्रमुख जिल्ला अधिकारी आचार्यले बताए।

हिरासतमा मृत्यु

दाङ

रोल्पा जिल्ला गंगादेव गाउँपालिका-३ स्थायी घर भइ हाल तुलसीपुर उपमनपा-६ बस्ने ४६ वर्षीय नन्दराम वलीको इलाका प्रहरी कार्यालय तुलसीपुरको हिरासतमा २०७७ फागुन ९ गते मृत्यु भयो। मादक पदार्थ सेवन गरी पत्नी ३४ वर्षीया प्रीति वलीलाई कुटपिट गरेको भन्दै फागुन ८ गते उजुरी गरेपछि सोही दिन राति १० बजे गिरफ्तार गरी हिरासतमा राखिएका वली फागुन ९ गते बिहान अचेत अवस्थामा पाइएपछि बिहान ७ वजे राप्ती प्रादेशिक अस्पतालमा लगिएका वलीलाई चिकित्सकले मृत घोषणा गरे। गिरफ्तार गरेलगत्तै राप्ती प्रादेशिक अस्पतालमै फागुन ८ गते राति स्वास्थ्य परीक्षण गर्दा मादक पदार्थ सेवन गरेको पाइएको थियो। तर मृतक वलीकी जेठी पत्नी ३९ वर्षीया पार्वती वलीले प्रहरी र कान्छी पत्नी प्रिति वलीको लापरबाहीका कारण पतिको मृत्यु भएको भन्दै विरोध गरे। घटनाबारे इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधिसहितको मानव अधिकारकर्मीहरूको टोलीले फागुन १० गते पीडित पक्ष, हिरासतमा राखिएका थुनुवा र प्रहरीसँग भेटगरी घटनाबारे स्थलगत निरीक्षण गऱ्यो। प्रहरीले घटनाबारे छानवीन गर्ने सहमतिमा फागुन ११ गते शवको पोष्टमार्टम गरी परिवारको जिम्मा लगाई रोल्पा लगेर फागुन १२ गते सद्गत गरियो।

बाल अधिकार

बैतडी

दोगडाकेदार गाउँपालिका-७ चडेपानीकी १७ वर्षीया भागरथी भट्टको २०७७ माघ २१ गते सोही ठाउँका १६ वर्षीय बालकले दोगडाकेदार गाउँपालिका- ७ चडेपानीको लबलेक सामुदायिक वनमा बलात्कार गरी हत्या गरेको भन्दै पीडित पक्षले फागुन ५ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय बैतडीमा उजुरी दिए। शवको पोस्टमार्टम माघ २४ गते जिल्ला अस्पतालमा भयो। प्रहरीले फागुन ५ गते आरोपितलाई घरबाटै गिरफ्तार गऱ्यो। प्रहरीले आरोपितविरुद्ध फागुन ६ गते सरकारी वकील कार्यालय, बैतडीमार्फत बलात्कार गरी हत्या गरेको कसुरमा जिल्ला अदालत बैतडीमा मुद्दा दर्ता गऱ्यो। जिल्ला अदालत, बैतडीका न्यायाधीश तिलक कार्कीको फागुन २८ गते बसेको इजलाशले आरोपितलाई बाल सुधारगृह, डोटीमा पठाएको जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बैतडीका इन्सपेक्टर जनक धामीले बताए। भट्टको सद्गत स्थानीय नागरिक समाजका व्यक्तिहरुले फागुन ७ गते दशरथचन्द नगरपालिका- ६ सेरास्थित महाकाली नदीमा गरेका थिए।

रुपन्देही

पाँच वर्षीया बालिकालाई ०७७ पुस २९ गते बुटवल उपमहानपा-१३ बेलबासका २२ वर्षीय आषिश पोखरेललाई यौन दुर्व्यवहार गरेको भन्दै पीडित पक्षले इलाका प्रहरी कार्यालय बुटवलमा माघ ३ गते उजुरी दिए। प्रहरीले आरोपितलाई घरबाट माघ ३ गते गिरफ्तार गरी बालयौन दुरुपयोग सम्बन्धी कसुरमा मुद्दा चलायो। पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण माघ १ गते लुम्बिनी प्रादेशिक अस्पताल, बुटवलमा गरियो। जिल्ला अदालत रुपन्देहीका न्यायाधीश धनसिंह महराको माघ २२ गतेको इजलाशले आरोपितलाई १ लाख रुपियाँ धरौटीमा रिहा गर्ने आदेश दिएकोमा धरौटी रकम बुझाउन नसकेपछि कारागारमा थुनामा पठाएको जिल्ला अदालतका श्रेस्तेदार नेत्रप्रसाद भुसालले बताए।

महिलाविरूद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभाव तथा दुर्व्यवहार

सङ्खुवासभा

बौद्धिक अपाङ्गता भएकी २६ वर्षीया महिलालाई २०७७ पुस २५ गते बलात्कार गरेको आरोपमा पीडित पक्षले मादी नगरपालिका–४ का २८ वर्षीय गोकुल भुजेलविरूद्ध पुस २७ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दियो। पीडितको स्वास्थ्य परीक्षण माघ १ गते प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र चैनपुरमा गरियो। आरोपितलाई प्रहरीले पुस २८ गते मानदी नगरपालिका–४ बाट गिरफ्तार गऱ्यो। आरोपितविरूद्ध प्रहरीले जिल्ला अदालतमा पुस २९ गते बलात्कार शीर्षकमा मुद्दा दर्ता गऱ्यो। जिल्ला अदालतका न्यायाधीश शान्तिप्रसाद आचार्यको चैत १ गतेको अन्तिम फैसलाले दोषी ठहर गर्दै ७ वर्ष कैद सजाय र मुलुकी अपराध संहिता २१९ (३) क बमोजिम पीडितले पाउने गरी कसुरदारबाट क्षतिपूर्तिवापत २ लाख रुपियाँ असुल गर्ने आदेश दियो।

दैलेख

डुंगेश्वर गाउँपालिका–१ बेलपाटाकी ५१ वर्षीया महिलालाई बलात्कारपछि ०७७ माघ २४ हत्या गरेको भन्दै सोही गाउँका ७१ वर्षीय शेरबहादुर विष्टविरूद्ध पीडित पक्षले माघ २५ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय दैलेखमा उजुरी दियो। गोठालो गएकी डिलकुमारीलाई चुप्रा बजारको डिस्टीलरी नजिक सेरा जङ्गलमा बलात्कारपछि हत्या भएको प्रारम्भिक अनुसन्धानबाट खुलेको जिल्ला प्रहरी कार्यालयका डीएसपी अनुपम श्रेष्ठले बताए। आरोपित फरार भएको प्रहरीले जनायो। शवको पोष्टमार्टम माघ २५ गते दैलेख अस्पतालमा भयो। घटनाको अनुसन्धानपछि प्रहरीले सरकारी वकिल कार्यालयमार्फत फागुन १७ गते दैलेख जिल्ला अस्पतालमा कर्तव्यज्यान मुद्दा दर्ता गऱ्यो। उक्त मुद्दाको सम्बन्धमा कारवाही प्रक्रियाका लागि आरोपितहरुलाई अदालतमा हाजिर हुन म्याद जारी भएको अदालतका श्रेस्तेदार इन्द्रबहादुर कार्कीले बताए।

सबै प्रकारका जातीय विभेद

अछाम

कमलबजार नगरपालिका–१ मुलीका ५६ वर्षीय दाने कामीलाई घर निर्माणको क्रममा जग्गा विवाद हुँदा २०७७ फागुन ४ गते जातीय विभेद गरेको भन्दै सोही ठाउँका ५२ वर्षीय लोकबहादुर विष्ट र २२ वर्षीय प्रेमबहादुर विष्ट विरुद्ध पीडित पक्षले फागुन ७ गते जिल्ला प्रहरी कार्यालय अछाममा उजुरी दिए। आरोपितलाई प्रहरीले सोही दिन घरबाट गिरफ्तार गऱ्यो। आरोपितहरूविरुद्ध प्रहरीले सरकारी वकिल कार्यालय मार्फत फागुन २४ गते जिल्ला अदालत मुद्दा दर्ता गऱ्यो। जिल्ला अदालतको फागुन २६ गतेको आदेशले आरोपितहरुलाई जनही ५०/५० हजार रुपियाँ धरौटी तारिखामा रिहा गर्ने आदेश दियो।

आर्थिक, सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकार

दाङ

तुलसीपुर उपमनपा–६ का ५२ वर्षीय प्रमोद पौडेलले सञ्चालन गरेको पशुपति इन्टरप्राइजेजमा २०७७ पुस २९ गते म्याद गुज्रेको अखाद्य दाल भेटिएपछि खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय तुलसीपुरले पुस २९ गते पसल सिल गऱ्यो। तुलसीपुर उपमहानगरपालिका, उपभोक्ता हित संरक्षण मञ्च तथा खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालयको संयुक्त अनुगमनका क्रममा भारतीय कम्पनीको उत्पादन म्याद गुज्रेको ३० किलोका ४० बोरा पुलसेस नामक दाल बिक्री भइरहेको पाइएपछि नमूना सङ्कलन गरेर पसलमा सिल गरियो। खाद्य प्रविधि कार्यालयले नमूना सङ्कलन गरी दालको गुणस्तर परीक्षणका लागि पुस २० गते नेपालगञ्ज पठाएकोमा कार्यालयले ल्याव परीक्षण गर्दा खान नहुने अवस्थाको भन्दै नष्ट गर्न ०७७ माघ १६ गते निर्देशन दिएपछि खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण कार्यालय, तुलसीपुर उपहानगरपालिका, इलाका प्रहरी कार्यालय, तुलसीपुर उद्योग वाणिज्य संघ, उपभोक्ता हित संरक्षण मञ्चका प्रतिनिधिहरुको रोहवरमा माघ १७ गते ४० बोरा गुणस्तरहिन दाल डम्पीङ साइटमा लगेर नष्ट गरियो।

स्वास्थ्यकर्मीहरूमाथि दुर्व्यवहार

बाँके

बिरामीको उपचारमा खटिएका भेरी अस्पताल, नेपालगञ्जका डाक्टर नेपालगन्ज उपमनपा–१० भृकुटिनगर बस्ने ३८ वर्षीय विपिन आचार्यलगायत स्वास्थ्यकर्मीहरू माथि भएको दुर्व्यवहार गरेको आरोपमा सुर्खेत जिल्ला घर भएका ३० वर्षीय शिव सुवेदीलाई माघ १९ गते भेरी अस्पतालबाट गिरफ्तार गऱ्यो। नेपाल बार एशोसिएशन, उच्च अदालत बार एशोसिएशन, जिल्ला बार एशोसिएशन, इन्सेक लगायत सङ्घसंस्था आवद्ध अधिकारकर्मीहरूले घटनाको अनुगमन पश्चात माघ २० गते विज्ञप्ति मार्फत ध्यानाकर्षण गराए । आफूहरूलाई सामाजिक अभियन्ता भन्ने केही व्यक्तिहरूले विधि प्रक्रियाको उल्लङ्घन गरी अस्पताल जस्तो संवेदनशील क्षेत्रभित्र प्रवेश गरी स्वास्थ्यकर्मीहरू माथि अमर्यादित क्रियाकलाप र दुर्व्यवहार गरेको घटनाप्रति ध्यानाकर्षण भएको विज्ञप्तिमा उल्लेख छ। अनुगमनको क्रममा दूरदराजबाट उपचारका लागि आएका बिरामीहरूको उपचारमा खटिरहेको बेला एक्कासी केही व्यक्तिहरू आएर दुर्व्यहार गरेर लछार पछार गरी अस्पताल बाहिर लगेर अभद्र व्यवहार गरेको विज्ञप्तिमा भनिएको छ। विज्ञप्तिमा उक्त कार्यमा सङ्लग्न व्यक्तिहरूको पहिचान कानुन अनुसार कारबाहीको माग गरिएको छ । आरोपितलाई प्रहरीले अभद्र व्यवहार शीर्षकमा मुद्दा चलायो। आरोपितलाई जिल्ला प्रशासनको माघ २३ गतेको आदेशले १० हजार रुपियाँ धरौटिमा रिहा गऱ्यो।

कोरोना भाइरसबाट आफू पनि बचौं, अरूलाई पनि बचाऔं ।

कोरोना भाइरसको सङ्क्रमण दिनप्रतिदिन बढिरहेको छ । हेलचेक्र्याइं र लापरवाहीका कारणले हरेक दिन सङ्क्रमित हुने र मृत्यु हुनेको सङ्ख्या वृद्धि भइरहेको छ ।

सावधानी अपनाऔं

१. यसको औषधि छैन ।
२. अस्पतालमा यसको उपचार हुँदैन ।
३. यसले सानो, ठूलो, धनी, गरीब, नेता, कर्मचारी केही छुट्याउँदैन ।
४. आफूले आफैंलाई बचाउन सकिएन भने अरू कसैले बचाउन सक्तैन ।

सुरक्षित हुन के गर्ने त ?

१. सकेसम्म जरुरी काम नपरी घर बाहिर ननिस्कने ।
२. घर बाहिर निस्कनु पर्दा माक्स लगाएर मात्र निस्कने ।
३. व्यक्ति-व्यक्ति बीच भेटघाट वा कुराकानी गर्दा भौतिक दूरी कायम गर्ने ।
४. बाहिरबाट घरमा आएपपिच्छे साबुन पानीले राम्रोसँग हात धुने ।
५. पटक-पटक तातोपानी (बेसार पानी, कागती पानी, मसला पानी, जडिबुटी पानी), चिया वा कफी सेवन गर्ने र चिसोबाट जोगिने ।
६. नियमित रूपमा शारीरिक व्यायम गर्ने ।
७. गाह्रो भयो भने अस्पताल जाने वा डाक्टरको सल्लाह लिने ।

जिम्मेवार नागरिक बनौं ।